

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Кафедра психології

ЗАТВЕРДЖЕНО
Факультет гуманітарно-педагогічний
18 червня 2026 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Вікова психологія**

Галузь знань С “Соціальні науки, журналістика та інформація”
Спеціальність С4 “Психологія”
Освітня програма “Практична соціальна психологія” (ОС “Бакалавр”)
Факультет гуманітарно-педагогічний
Розробник: професор кафедри психології, доктор психологічних наук,
професор, Валерія МІЛЯЄВА

Опис навчальної дисципліни вікова психологія

Вікова психологія — навчальна дисципліна, що розкриває закономірності психічного розвитку людини від народження до пізньої дорослості. У курсі розглядаються особливості когнітивного, емоційного, соціального та особистісного розвитку на різних вікових етапах, чинники розвитку, вікові кризи та новоутворення. Вивчення дисципліни сприяє формуванню у майбутніх психологів здатності аналізувати вікові особливості особистості та враховувати їх у професійній діяльності, зокрема в діагностиці, консультуванні, психологічному супроводі та психопрофілактиці.

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, ступінь вищої освіти		
Галузь знань	<u>05 «Соціальні та поведінкові науки»</u> (шифр і назва)	
Спеціальність	<u>Спеціальність: 053 «Психологія»</u>	
Ступінь вищої освіти	<u>«Бакалавр»</u>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	<u>120</u>	
Кількість кредитів ECTS	<u>4</u>	
Кількість змістових модулів	3	
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)	_____ (назва)	
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	1	1
Семестр	1	1
Лекційні заняття	30 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	6 год.
Лабораторні заняття		
Самостійна робота	60 год.	108 год.
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних	6 год.	

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни «Вікова психологія» є формування у здобувачів вищої освіти системних знань про закономірності, механізми та чинники психічного розвитку людини на різних етапах онтогенезу, а також розвиток умінь аналізувати вікові особливості особистості та враховувати їх у професійній діяльності психолога.

Завдання курсу – ознайомлення здобувачів освіти з основними теоріями, концепціями та методами вікової психології; формування знань про закономірності психічного розвитку людини на різних етапах онтогенезу; вивчення вікових особливостей когнітивного, емоційного, особистісного та соціального розвитку; аналіз чинників, механізмів і умов психічного розвитку особистості; засвоєння знань про вікові кризи, новоутворення та провідні види діяльності на різних етапах життя; розвиток умінь аналізувати та інтерпретувати вікові особливості поведінки й психічного функціонування людини; формування навичок застосування знань про віковий розвиток у психологічній діагностиці, консультуванні, психопрофілактиці та психологічному супроводі.

Перелік освітніх компонент, які передують вивченню навчально дисципліни:
загальна психологія, вступ до спеціальності, історія психології.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов;

загальні компетентності (ЗК):

- у застосуванні набутих знань із вікової психології у практичних ситуаціях (ЗК1),
- розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності та її предметної сфери (ЗК2),
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями із вікової психології (ЗК4),
- здатність критично оцінювати інформацію, що стосується вікової психології, уміти розрізняти наукову та популярну психологію (ЗК5),
- здатність приймати обґрунтовані рішення щодо підбору методу дослідження того чи іншого психічного явища відповідно до віку досліджуваного (ЗК6),
- здатність генерувати нові ідеї щодо причинно-наслідкових зв'язків у розвитку та виникненні тих чи інших психічних та психологічних явищ на різних вікових етапах розвитку людини (ЗК7),
- здатність працювати в команді, розв'язуючи навчальні завдання (ЗК9),
- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку вікової психології як галузі науки, її місця у загальній системі наукових та практичних знань людства (ЗК11),

Фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

- здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом вікової психології (ФК1),
- здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ на різних вікових етапах розвитку людини (ФК2),
- здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків людей різного віку (ФК3),
- здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел (ФК4),
- здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу щодо вікових психологічних особливостей особистості (ФК9),
- здатність дотримуватися норм професійної етики у застосуванні методів дослідження психічних особливостей клієнтів різного віку (ФК10),
- здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку (ФК11).

Програмні результати навчання (ПРН):

- аналізувати та пояснювати психічні явища, що виникають на різних вікових етапах розвитку людини (ПРН1),
- розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ на різних вікових етапах (ПРН2),
- здійснювати пошук інформації з різних джерел, у тому числі з використанням інформаційно-комунікаційних технологій (ПРН3),
- формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію (ПРН10),
- складати план консультативного процесу з урахуванням вікових психологічних особливостей клієнта (ПРН11),
- взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші вікові відмінності (ПРН13),
- ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості (ПРН14),
- відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку (ПРН15),
- знати та розуміти етичні принципи професійної діяльності психолога та враховувати їх у взаємодії з клієнтами різного віку (ПРН16),
- вживати ефективних заходів щодо збереження та підтримання здоров'я – власного й оточення (ПРН18);

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Вікова психологія» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напрямку 053 «Психологія».

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усьог о	у тому числі					усьог о	у тому числі				
		л	пр.	лаб	інд	ср.		л	пр.	лаб.	ін д	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи вікової психології												
Тема 1. Вікова психологія як наука	8	2	2			4	8	2				6
Тема 2. Психічний розвиток як предмет вікової психології	7	2	2			3	7	2				5
Разом за змістовим модулем 1	15	4	4			7	15	4				11
Змістовий модуль 2. Психологія дитячого віку												
Тема 1. Особливості розвитку ембріону і плоду	8	2	2			4	8	2				6
Тема 2. Психологія новонародженого	8	2	2			4	8		2			6
Тема 3. Психологічні особливості немовляти	8	2	2			4	8		2			6
Тема 4. Психологія дітей раннього віку	8	2	2			4	8		2			6
Тема 5. Психологія дітей дошкільного віку	9	2	2			5	9					9
Тема 6. Психологія дітей молодшого шкільного віку	9	2	2			5	9					9
Тема 7. Психологія підлітків	9	2	2			5	9					9
Тема 8. Психологія ранньої юності	8	2	2			4	8					8
Тема 9. Психологія зрілої юності	8	2	2			4	8					8
Разом за змістовим модулем 2	75	18	18			39	75	2	6			67
Змістовий модуль 3. Психологія дорослого віку												
Тема 1. Загальна характеристика психології дорослості	7	2	2			3	7					7
Тема 2. Психологія ранньої дорослості	7	2	2			3	7					7
Тема 3. Психологія пізньої дорослості	7	2	2			3	7					7
Тема 4. Психологія старості	9	2	2			5	9					9
Разом за змістовим модулем 3	30	8	8			14	30					30

Усього годин	120	30	30		60	120	6	6		108
---------------------	-----	----	----	--	----	-----	---	---	--	-----

3.Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вікова психологія як галузь психологічної науки: предмет, завдання та методи дослідження.	2
2	Теорії та концепції психічного розвитку особистості	2
3	Закономірності, механізми та чинники психічного розвитку людини.	2
4	Пренатальний розвиток та психологічні особливості немовлячого віку	2
5	Психічний розвиток дитини раннього віку	2
6	Психологічні особливості розвитку особистості в дошкільному віці.	2
7	Молодший шкільний вік: розвиток пізнавальної сфери та особистості.	2
8	Психологія підліткового віку.	2
9	Психологія юнацького віку та професійне самовизначення.	2
10	Психологічні особливості ранньої дорослості.	2
11	Розвиток особистості у період середньої дорослості	2
12	Психологія пізньої дорослості та старіння.	2
13	Вікові кризи життєвого шляху особистості.	2
14	Соціалізація та становлення особистості впродовж життя.	2
15	Сучасні проблеми та перспективи досліджень у віковій психології.	2

4.Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Історія розвитку вікової психології. Методи вікової Психології.	2
2	Теорії психічного розвитку. Механізм психічного розвитку Дитини.	2
3	Внутрішньо утробний період розвитку психіки. Аналіз Відеоматеріалів.	2
4	Психологічні особливості новонародженого. Аналіз Відеоматеріалів.	2
5	Психологічні особливості немовлят. Дослідження Немовлят.	2
6	Психологічні особливості дітей раннього віку. Комплексне дослідження дитини раннього віку.	2
7	Психологічні особливості пізнавальної сфери дітей дошкільного віку. Розвиток особистості дошкільника.	2
8	Психологічні особливості пізнавальної сфери дітей молодшого шкільного віку. Розвиток особистості молодшого школяра.	2
9	Психологічні особливості пізнавальної сфери підлітків. Розвиток особистості підлітків. Педагогічно занедбані Підлітки.	2
10	Психологічні особливості пізнавальної сфери ранньої юності. Розвиток особистості у ранній юності.	2

11	Психологічні особливості особистості у зрілій юності. Психологія студентського віку.	2
12	Когнітивні особливості періоду ранньої дорослості. Особливості афективної сфери людини у період ранньої дорослості.	2
13	Особливості мотиваційної сфери людини у період ранньої дорослості. Особливості Я-концепції у період ранньої Дорослості.	2
14	Психологічні особливості когнітивної та афективної сфери у період пізньої дорослості. Психологічні особливості мотиваційної сфери та Я-концепції у період пізньої дорослості.	2
15	Причини зниження інтелектуальних функцій та специфічні зміни емоційної сфери у період старості. Специфіка Я-концепції людей в похилому віці.	2

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Порівняйте визначення предмету вікової психології в роботах вітчизняних та зарубіжних психологів.	4
2	Назвіть напрямки сучасних досліджень проблеми періодизації психічного розвитку людини.	3
Проміжний контроль		
3	Зазначте особливості внутрішньоутробного розвитку ембріону.	4
4	Які особливості новонародженої дитини та які методи використовуються для їх вивчення?	4
5	Розкрийте важливість значення комплексу поживлення на прикладах.	4
6	Охарактеризуйте нові тенденції у розвитку діяльності та особистості дитини раннього віку.	4
7	Чому провідну діяльність раннього дитинства називають орудійно-предметною.	5
8	Які основні новоутворення дошкільного дитинства складають поняття психологічної готовності до шкільного навчання.	5
9	Що мають на увазі, коли говорять про психогенну шкільну дезадаптацію в молодшому шкільному віці. Які її причини?	5
Проміжний контроль		1
10	Охарактеризуйте передпідліткову кризу та сформулюйте свою думку стосовно даного періоду.	4
11	Чи є орієнтири в інтелектуальному та особистісному розвитку підлітка типовими, нормативними досягненнями чи виступають як «можливості», «ідеали»	4
12	Як вам здається, чи визнає сучасне суспільство за юністю право на психосоціальний мораторій (у розумінні Е.Еріксона).	3
13	Охарактеризуйте проблеми досягнення Его-ідентичності в сучасній Україні. Які фактори сприяють цьому процесу, а які – заважають.	3
14	У чому складність визначення поняття «дорослість».	3
15	Покажіть єдність когнітивних та особистісних аспектів життєвої мудрості.	3
Проміжний контроль		1

6.Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- усне або письмове опитування;
- тестування;
- реферат
- екзамен

7.Методи навчання:

- метод проблемного навчання;
- метод практико-орієнтованого навчання;
- кейс-метод;
- метод навчання через дослідження;
- метод навчальних дискусій;
- метод командної роботи, мозкового штурму

8.Форми контролю

Поточний контроль (спостереження командної роботи на заняттях, заслуховування доповідей, перевірка письмового виконання завдань на ЕНК),

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи вікової психології		
Практичне 1. Вікова психологія як Наука.	Знати базові категорії вікової психології як наукової галузі.	20
Практичне 2. Психічний розвиток як предмет вікової психології	Розуміти сутність поняття розвиток, як домінуючого процесу розгортання людської психіки.	20
Модульна контрольна робота 1.		60
Всього за модулем 1		100
Змістовий модуль 2. Психологія дитячого віку		
Практичне 1. Внутрішньо утробний період розвитку психіки.	Знати психологічні особливості розвитку ембріону людини до народження.	10
Практичне 2. Ключові новоутворення пренатального періоду .	Усвідомлювати значення новоутворень пренатального періоду для подальшого розвитку людини.	10
Практична 3. Психологічні особливості новонародженого.	Знати психологічні особливості новонародженого, уміти проводити їхню первинну діагностику	10
Практична 4. Психологічні особливості немовлят.	Знати психологічні особливості немовлят, уміти проводити їхню первинну діагностику.	10
Практичне 5. Психологічні особливості дітей раннього віку.	Знати психологічні особливості дітей раннього віку, уміти проводити їхню первинну діагностику	10
Практичне 6. Психологічні особливості пізнавальної та особистісної сфери дітей дошкільного віку.	Знати психологічні особливості дітей дошкільного віку, уміти проводити їхню первинну діагностику.	10
Практичне 7. Психологічні особливості молодших школярів.	Знати психологічні особливості молодших школярів, уміти проводити їхню первинну діагностику.	10
Практичне 8. Особливості розвитку підлітків та юнаків.	Знати психологічні особливості дітей підліткового та юнацького віку, уміти проводити їхню первинну діагностику.	10

Модульна контрольна робота 2.		20
Всього за модулем 2		100
Змістовий модуль 3. . Психологія дорослого віку		
Практичне 1. Психологічні особливості особистості у зрілій юності. Психологія студентського віку	Володіти знаннями про психологічні особливості особистості у зрілій юності. Розуміти особливості формування соціальної ролі студента. Вміти проводити психодіагностику та психокорекцію з представниками вказаного віку.	10
Практичне 2. Когнітивні особливості періоду ранньої дорослості. Особливості афективної сфери людини у період ранньої дорослості.	Володіти знаннями про психологічні особливості в період ранньої дорослості. Розуміти особливості формування когнітивної та афективної сфери. Вміти проводити психодіагностику та психокорекцію з представниками вказаного віку.	10
Практичне 3. Особливості мотиваційної сфери людини у період ранньої дорослості. Особливості Я-концепції у період ранньої дорослості.	Володіти знаннями про психологічні особливості особистості у період ранньої дорослості. Вміти проводити психодіагностику та психокорекцію з представниками вказаного віку.	10
Практичне 4. Психологічні особливості когнітивної та афективної сфери у період пізньої дорослості. Психологічні особливості мотиваційної сфери та Я-концепції у період пізньої дорослості.	Володіти знаннями про психологічні особливості особистості у пізньої дорослості. Вміти проводити психодіагностику та психокорекцію з представниками вказаного віку.	10
Практичне 5. Причини зниження інтелектуальних функцій та специфічні зміни емоційної сфери у період старості. Специфіка Я-концепції в старості.	Володіти знаннями про психологічні особливості особистості період старості. Вміти проводити психодіагностику та психокорекцію з представниками вказаного віку.	10
Модульна контрольна робота 3.		50
Всього за модулем 3		100
Навчальна робота	$(M1 + M2)/2 * 0,7 \leq 70$	
Екзамен/залік	30	
Всього за курс	$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$	

8.1. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.2. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної	списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Реферати повинні мати коректні текстові

доброчесності	посилання на використану літературу.
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету).

9. Навчально-методичне забезпечення

Мартинюк І. А. Вікова психологія: ЕНК [для студентів спеціальності «Психологія»]. URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2836>

1. 10. Рекомендовані джерела інформації

1. Долинська Л. В., Лисянська Т. М. Вікова психологія: Хрестоматія: навч. посіб. [2-ге вид.]. К.: Каравела, 2021. 488 с.
2. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. [2-ге вид.]. К.: Центр учбової літератури, 2019. 124 с.
3. Кутішенко В. П., Ставицька С. О. Психологія розвитку та вікова психологія: практикум: навч. посіб. К.: Каравела, 2019. 448 с.
4. Савчин М. В., Василенко Л. П. Вікова психологія: навч. посіб. К.: Академвидав, 2015. 360 с.
5. Сергєєнкова О. П. Вікова психологія: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2019. 376 с.
6. Павелків Р.В. Вікова психологія: навч. посіб. К.: Кондор, 2015. 469 с.
7. Поліщук В. М. Вікова та педагогічна психологія (програмні основи, змістові модулі, інформаційне забезпечення) : навч.-метод. посіб.: ВТД «Університетська книга», 2017. 330 с.
8. Скрипченко О. В. та ін. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. К.: Каравела, 2019. 400 с.
9. Developmental psychology. Editors: Jack Watts, Kate Cockcroft and Norman Duncan. 2nd edition. Double Storey Publishers, 2010. 640 p.
10. Заяц М. Особливості розвитку особистості студента». URL: <https://cutt.ly/ctcEovb> (Дата звернення: 22.05.2022р.).
11. Няньковський С. Новонароджена дитина і 1й місяць життя. URL: https://www.youtube.com/watch?time_continue=92&v=sA0iGTuBoS4&feature=emb_logo (Дата звернення: 20.05.2022 р.).
12. Сергєєнкова О.П. Вікова психологія. URL: <https://www.twirpx.com/file/598950/> (Дата звернення 11.06.2022 р.)
13. Обухова Л. Ф. Психология развития и возрастная психология. Лекция
14. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ATA1AX04vg4> (Дата звернення: 13.06.2022 р.).
15. Фільм компанії BBC «Звичайне диво». URL: https://zloekino.ru/video/176328-BBC_Telo_cheloveka-2_seriya (Дата звернення: 10.02.2021 р.).
16. Шелег Т. В. Вплив досвіду перинатального періоду на розвиток особистості // Проблеми сучасної психології: зб. наук. праць, 2012. Вип.
17. С. 713–723. <http://geojournal.igs-nas.org.ua/index.php/2227-6246/article/viewFile/160329/159513> (Дата звернення: 12.06.2022 р.).